

Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.135
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Широкова Ірина Андріївна, 1999 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2022 році Київський університет імені Бориса Грінченка за спеціальністю «Журналістика», виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Журналістика».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.135 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 29.05.2026 №418, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

ІВАЩЕНКО Вікторія Людвігівна, доктор філологічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи та міжнародної діяльності, професор кафедри медіапродюсування та видавничої справи Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензент:

ЗРАЖЕВСЬКА Ніна Іванівна, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, професор кафедри міжнародної журналістики Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

КРАЙНІКОВА Тетяна Степанівна, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри редакційно-видавничих технологій і продюсування Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

ФІЯЛКА Світлана Борисівна, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;

МИКОЛАЄНКО Алла Юріївна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри журналістики Навчально-наукового інституту філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського.

На засіданні 24 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика Широковій Ірині Андріївні на підставі прилюдного захисту дисертації «Система регулювання видавничої галузі України: сучасні тенденції» за спеціальністю 061 Журналістика.

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Шпак Віктор Іванович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри медіапродюсування та видавничої справи Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Широкової Ірини Андріївні «Система регулювання видавничої галузі України: сучасні тенденції», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.2.2017 за № 155/30023. Дисертація Широкової Ірини Андріївні та наукові публікації, у яких висвітлено наукові результати дисертації, виконані на належному науковому рівні з дотриманням

академічної доброчесності. Широкова Ірина Андріївна на високому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка володіє матеріалом.

Здобувачка має 9 наукових публікацій, з яких 2 статті опубліковано у фахових наукових виданнях України, 1 стаття (у співавторстві) у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базі даних Web of Science Core Collection, а також 6 – в яких додатково відображено результати дисертації.

1. Широкова І. А. Благодійні видавничі проєкти в Україні як засіб популяризації книг. *Обрії друкарства*. 2023. № 2 (14). С. 79–89. DOI: 10.20535/2522-1078.2023.2(14).291585

2. Shyroкова I. The role of the NGO «Ukrainian Association of Publishers and Book Distributors» in the development of national publishing. *Обрії друкарства*. 2025. № 1 (17). С. 111–131. DOI: 10.20535/2522-1078.2025.1(17).333980

3. Bondar Y., Shpak V., Nabrusko V., Horbenko H., Shyroкова I. National security and information in the early modern state: the case of Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13, No. 73. P. 241–251. DOI: 10.34069/AI/2024.73.01.20

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

ЗРАЖЕВСЬКА Ніна Іванівна, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, професор кафедри міжнародної журналістики Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. Емпірична складова дослідження загалом виглядає логічно інтегрованою у загальну структуру роботи, однак потребує більш чіткого методологічного обґрунтування вибірки. Зокрема, у тексті зазначено використання «змішаного підходу» та вибірки у 56 респондентів, однак відсутня деталізація ключових параметрів дослідження: не визначено, чи

вибірка є випадковою, цільовою або за принципом снігової кулі; не обґрунтовано критерії її формування.

2. Крім того, не повністю операціоналізовано сам дизайн дослідження: не розмежовано, які саме дані отримані кількісними методами, а які – якісними, та яким чином здійснювалася їхня інтеграція в межах змішаного підходу. Це створює ризик декларативного використання категорії «mixed methods» без повного дотримання її процедурної логіки.

3. У 3 розділі заявлено типологію моделей управління, але фактично: адміністративна модель описується через СРСР + Китай, ринкова – через UK/US приклади, протекціоністська – через Францію/Німеччину/Італію, мережева – через країни з культурними радами. Але це не чиста типологія моделей, а більшою мірою набір країн як ілюстрацій. За якими критеріями ви відносите країну до моделі?

КРАЙНІКОВА Тетяна Степанівна, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри редакційно-видавничих технологій і продюсування Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, зауваження:

1. Авторкою проведено масштабний аналіз законодавчих (с. 81–94), інституційних (с. 76–81, с. 107–118) та громадських механізмів (с. 159, с. 171–174, с. 208) регулювання видавничої галузі України. Водночас видається перспективним подальше розширення емпіричного складника дослідження шляхом залучення ширшого кола респондентів, зокрема представників різних сегментів книжкового ринку, що дало би змогу ще глибше простежити особливості взаємодії між суб'єктами видавничої сфери. Водночас зрозуміло, що реалізація таких масштабних досліджень потребує значних організаційних та ресурсних можливостей.

2. Заслуговує на окрему увагу питання представлення методологічної основи дослідження. Авторка пише про комплексний системний підхід та перелічує дев'ять методів (с. 20–22), однак їх опис обмежується Вступом і фактично зводиться до формульних дефініцій без розгортання у змістовій

частині роботи. Зокрема, не розкрито: яким чином операціоналізовано системний та інституційний підходи стосовно конкретного об'єкта дослідження; як узгоджено між собою герменевтичний і нормативно-догматичний методи в межах одного аналітичного завдання; які критерії добору та інструментарій авторського опитування (N=56) забезпечують його репрезентативність щодо генеральної сукупності суб'єктів видавничої діяльності. На нашу думку, методологія потребує або окремого підрозділу в першому розділі, або самостійного методологічного розділу – з обґрунтуванням вибору підходів, їх відповідності меті та завданням дослідження, а також із чітким зв'язком між методами та конкретними результатами.

3. У роботі ґрунтовно проаналізовано досвід Італії (с. 152–164) та окремих європейських країн (с. 39, с. 49, с. 65–67, с. 125, с. 211) щодо регулювання видавничої галузі. У подальших наукових розвідках було б цікаво розширити порівняльний аспект дослідження та більш детально розглянути особливості функціонування видавничих систем інших держав, а також сучасні підходи до підтримки книговидавництва в умовах цифрової трансформації.

4. На окрему увагу заслуговують положення, присвячені впливу новітніх технологій на розвиток видавничої сфери (с. 42–45, с. 106, с. 142–143, с. 153–155). У зв'язку зі стрімким поширенням інструментів штучного інтелекту, цифрових платформ та нових форматів виробництва контенту перспективним видається подальше поглиблення досліджень у цьому напрямі, зокрема щодо трансформації регуляторних механізмів та адаптації галузі до нових технологічних викликів.

ФІЯЛКА Світлана Борисівна, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», зауваження:

1. У вступі (с. 18–19) наведено великий перелік дослідників, чії прізвища вказані для окреслення джерельної бази, проте в основному тексті (розділи 1–3) та у фінальному списку використаних джерел не на всіх із зазначених авторів є посилання (І. Андрусак, К. Індутна, А. Колодій, З. Партико та ін.).

2. Незважаючи на те, що штучний інтелект включено до переліку ключових слів, а в анотації зазначено, що «масове використання технологій штучного інтелекту істотно змінили умови функціонування книговидавництва» (с. 2), у самому дослідженні цей аспект висвітлено фрагментарно. Основні згадки про ШІ зосереджені в оглядовому підрозділі 1.1, натомість, наприклад, авторське опитування не охоплює аспектів практичного впровадження ШІ. Брак розгорнутого аналізу сучасних регуляторних нормативних документів (зокрема, європейського AI Act) та детального висвітлення трансформації видавничих бізнес-процесів під впливом ШІ дещо послаблює заявлену роль цього поняття як одного з ключових у дисертації.

3. Варто було б приділити більше уваги обґрунтуванню емпіричної бази дослідження, а саме опитування 56 керівників та фахівців видавництва, книгарень і підприємств книгорозповсюдження, зокрема доповнити дисертацію коротким описом процедури верифікації врахованого авторкою «теоретичного насичення» з огляду на змішаний характер дизайну дослідження, адже анкета поєднує відкриті та закриті питання, результати яких інтерпретуються у відсотках. Це дозволило б надати ще більшої переконливості окремим висновкам. Без цих пояснень окремі узагальнення на кшталт «емпіричні дані засвідчили...» (с. 238) видаються дещо ширшими за фактичний обсяг зібраного матеріалу.

4. Наявні поодинокі мовностилістичні («складова» замість «складник» чи «складова частина» (с. 15, с. 27, с. 86, с. 191), «даний» замість «цей» (с. 16), «позиціонування» замість «позиціювання» (с. 29), «медіасектора» замість «медіасектору» (с. 155), технічні (с. 45, с. 52, с. 58, с. 79, с. 95, с. 132, с. 215, с. 227), логічні (законодавчі акти є різновидом нормативно-правових актів, тому їх недоцільно подавати як окремі, рівноправні категорії, с. 17), фактичні

помилки (Закон про авторське право і суміжні права, наведений у списку літератури, втратив чинність і замінений новим законом 2022 року № 2811-IX, тобто зараз чинна не нова редакція старого закону, а новий закон), а також повтори (с. 178).

МИКОЛАЄНКО Алла Юріївна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри журналістики Навчально-наукового інституту філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, зауваження:

1. У пункті 2.2. «Аналіз результативності та ефективності нормативно-правового регулювання видавничої галузі» авторка розглядає зміст Закону України «Про обов'язковий примірник документів» (с. 84–85), зокрема зазначає, що «виконання вимог щодо обов'язкового примірника характеризується нерівномірністю та залежить від рівня організаційної дисципліни видавців». Було б доцільно доповнити виклад конкретними даними щодо виконання вимог закону видавцями або проблем, які виникають у процесі його застосування.

Здобувачка порушує проблему цифровізації видавничого процесу, проте в цьому контексті можна було би розглянути також досвід інших держав щодо правового регулювання електронного обов'язкового примірника. Такий порівняльний аналіз дозволив би більш переконливо аргументувати необхідність удосконалення українського законодавства.

2. У пункті 2.2 у фрагменті, присвяченому діяльності Українського інституту книги (с. 107–110), авторка детально описує функції, програми та напрями роботи установи. Аналіз діяльності Українського інституту книги був би більш переконливим за умови порівняння його функціонування з аналогічними інституціями інших європейських країн. Такий підхід дозволив би оцінити не лише внутрішні результати роботи УІК, а й відповідність його практик міжнародним стандартам підтримки книговидавництва.

Наприклад, у підрозділі присвяченому державній підтримці видавничої справи України в контексті європейського досвіду (на прикладі Італії), авторка

розглядає діяльність італійського Центру книги і читання. Було б доцільно зіставити функціональні моделі обох інституцій, зокрема у частині грантової підтримки, програм популяризації читання та міжнародної промоції літератури. Це дозволило б глибше окреслити спільні риси та відмінності української та європейської моделей державної політики у видавничій сфері.

3. У пункті 3.2. «Проблеми та перспективи розвитку змішаної моделі регулювання видавничої справи» в описі опитування представників видавничого сектора України спостерігається повторення окремих положень щодо мети опитування та його значення для аналізу галузі, що створює певну надлишковість викладу. Недостатньо чітко визначено методологічні параметри проведеного опитування, зокрема спосіб формування вибірки.

4. У тексті дисертації трапляються поодинокі технічні та коректорські недогляди, зокрема пропуски окремих літер, порушення правил уживання дефіса й тире, відсутність пробілів, порушення правил переносу ініціалів, а також окремі неточності в оформленні тексту (с. 79, 101, 193, 214, 215, 222, 227, 228). Зазначені недоліки мають редакційний характер і не впливають на загальну наукову цінність дослідження.

ІВАЩЕНКО Вікторія Людвігівна, доктор філологічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи та міжнародної діяльності, професор кафедри медіапродюсування та видавничої справи Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, побажання:

1. Ви гарно описали досвід інших країн. Ми можемо його запозичувати, але у нас є чим поділитися з огляду на наш досвід, на ті реалії, в яких ми сьогодні живемо. Нам є важко донести іноземним колегам, як видавнича справа виживає в умовах війни, які трансформації з нею відбуваються. З огляду на вивчення досвіду інших країн можна буде в продовження Вашої роботи написати про те, як донести до європейської аудиторії наш досвід.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.135 присуджує Широковій Ірині Андріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 06 Журналістика за спеціальністю 061 Журналістика.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.135

Вікторія ІВАЩЕНКО